

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu JUDr. Evy Dlouhé a soudkyň JUDr. Pavly Havlíkové a JUDr. Ivany Muchové ve věci

žalobkyně: **I. ■ V ■**, narozená dne ■
bytem ■
zastoupená advokátem Mgr. Janem Boučkem
sídlem Opatovická 1659/4, 110 00 Praha 1

proti
žalovaným: **1. J ■ K ■**, narozený dne ■
bytem ■
2. R ■ K ■, narozená dne ■
bytem ■
oba zastoupeni advokátem Mgr. Václavem Linhartem
sídlem Fügnerovo náměstí 1808/3, 120 00 Praha 2

o vrácení daru, o odvolání žalobkyně proti rozsudku Okresního soudu Praha-západ ze dne 4. 9. 2020 č. j. 18 C 365/2017-175,

takto:

- I. Rozsudek soudu I. stupně se potvrzuje.
- II. Žalobkyně je povinna zaplatit žalovaným na náhradě nákladů odvolacího řízení 12 729 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám zástupce žalovaných.

Shodu s prvopisem potvrzuje Jana Nová

Odůvodnění:

1. Okresní soud Praha-západ rozsudkem ze dne 4. 9. 2020 č. j. 18 C 365/2017-175 zamítl žalobu, již se žalobkyně domáhala určení, že je vlastníci parc. č. [REDACTED] o velikosti 39 m², parc. č. [REDACTED] o velikosti 15 m², parc. č. [REDACTED] o velikosti 310 m², neuvedeného parc. č. o velikosti 116 m² v rozsahu vymezeném v geometrickém plánu neuvedeného zhotovitele, který byl potvrzen Katastrálním úřadem pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště [REDACTED], neuvedeného dne pod neuvedeným číslem, vše pro katastrální území [REDACTED]. Žalobkyni uložil zaplatit žalovaným náhradu nákladů řízení ve výši 34 340 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.
2. Soud I. stupně zjistil, že žalobkyně darovala prvnímu žalovanému (svému bratrovi) dne 7. 7. 2008 pozemek parc. č. [REDACTED] o velikosti 39 m² (oddělen z pozemku parc. č. st. [REDACTED]), pozemek parc. č. [REDACTED] o výměře 15 m² a pozemek parc. č. [REDACTED] o výměře 426 m² (odděleny z pozemku parc. č. [REDACTED]) v k. ú. [REDACTED]. Část pozemku parc. č. [REDACTED] o výměře 116 m² se stala součástí pozemku parc. č. st. [REDACTED], na němž byl následně postaven rodinný dům žalovaných. Žalovaní o darované pozemky rozšířili dne 30. 3. 2016 své společné jmění manželů. Dopisem ze dne 29. 11. 2017 žalobkyně vyzvala žalované k vrácení daru pro chování žalovaného vůči ní a jejímu manželovi odporující dobrým mravům, jež v dopise popsala. První žalovaný, který se stal výlučným vlastníkem darovaných pozemků, v březnu 2016 o ně rozšířil společné jmění manželů s druhou žalovanou. První žalovaný tedy nepřestal být vlastníkem darovaných nemovitých věcí, dohodou o rozšíření rozsahu společného jmění manželů však došlo k transformaci jeho výlučného vlastnictví k předmětným nemovitým věcem na bezpodílový spoluvlastnický vztah manželů (žalovaných) k tomuto majetku. Dopisem ze dne 29. 11. 2017, jenž byl doručen žalovaným na začátku prosince 2017, žalobkyně vyzvala žalované k vrácení daru pro chování prvního žalovaného vůči ní a jejímu manželovi, jímž porušil dobré mravy. Z uvedeného skutkového stavu a časové posloupnosti událostí soud I. stupně dospěl k závěru, že první žalovaný byl vlastníkem předmětu daru od roku 2008, v březnu roku 2016 se spoluvlastníkem sporných nemovitých věcí stala jeho manželka (druhá žalovaná) a následně (téměř po roce a tři čtvrtě od rozšíření rozsahu společného jmění žalovaných o sporné nemovité věci) žalobkyně vyzvala oba žalované k vrácení daru.
3. Odvolání daru má účinky ex nunc, tedy od jeho uplatnění. Jinými slovy až doručením projevu vůle dárce do sféry obdarovaného se obnovuje vlastnické právo dárce k předmětu daru, nikoli zpětně k okamžiku darování, ani ke dni uskutečnění případného jednání v rozporu s dobrými mravy. Okamžikem jednání obdarovaného, jenž svým chováním vůči dárce nebo členům jeho rodiny hrubě porušil dobré mravy, totiž vzniká dárce jen právo domáhat se vrácení daru, tj. požadovat po obdarovaném vrácení toho, co bylo předmětem darování. Toto právo přitom podléhá promlčení a nemusí být nikdy dárce uplatněno. Využije-li však dárce tohoto práva, zaniká darovací vztah okamžikem, kdy jeho projev vůle došel obdarovanému.
4. První žalovaný byl v době rozšíření rozsahu společného jmění řádným vlastníkem darovaných nemovitých věcí a mohl s nimi tedy jako vlastník libovolně nakládat. Jednání učiněná před uplatněním práva odvolat dar (tj. před prosincem 2017) jsou tedy platná a účinná a nelze je zpochybňovat (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 33 Odo 563/2004, dostupný na www.nsoud.cz, jež dopadá i na projednávanou věc). První žalovaný sice rozšířením rozsahu společného jmění nepřestal být vlastníkem předmětu daru, není však již vlastníkem výlučným. Jeho vlastnické právo je omezeno stejným vlastnickým právem jeho manželky, jež nebyla účastníkem darovací smlouvy uzavřené mezi žalobkyní a prvním žalovaným. Protože nebyla obdarovanou (nebyla v žádném vztahu s žalobkyní), nelze po ní žádat vrácení předmětu daru. Její řádně nabyté vlastnické právo ke sporným nemovitým věcem je nezávislé na darovacím vztahu mezi žalobkyní a prvním žalovaným a nemůže jím být kráceno. Soud I. stupně proto dospěl k závěru, že transformace výlučného vlastnictví obdarovaného k darovaným nemovitým věcem na vlastnický režim společného jmění manželů vylučuje možnost předmět daru vrátit. Vrácení oddělené části darovaného pozemku parc. č. [REDACTED] o velikosti 116 m², jež je nyní součástí pozemku parc. č. st. [REDACTED], je vyloučeno zároveň z důvodu, že byl zastavěn.

5. I když by bylo možné žalobkyni přiznat právo na vrácení obvyklé hodnoty předmětu daru, tedy zaplatit finanční ekvivalent dle pravidel o bezdůvodném obohacení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 33 Odo 563/2004), v projednávané věci to nebylo možné, jelikož se žalobkyně touto žalobou nedomáhala zaplacení peněžitého plnění, nýbrž požadovala určení vlastnického práva k darovaným nemovitým věcem. Z těchto důvodů soud I. stupně již neposuzoval, zda došlo k vytknutému chování prvního žalovaného a zda jím byly naplněny podmínky ustanovení § 630 obč. zák.
6. Proti tomuto rozsudku podala odvolání žalobkyně, která namítala, že se soud I. stupně vůbec nezabýval její námitkou, a to uplatněním § 719 odst. 2 OZ, podle kterého smlouva o manželském majetkovém režimu se nesmí svým obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby, ledaže by se smlouvou souhlasila; tato smlouva uzavřená bez souhlasu třetí osoby nemá vůči ní právní účinky. Konstatování, že žalovaná nabyla nemovitosti do SJM, a proto je vyloučeno, aby mohla být dotčena vrácením daru, neřeší otázku, zda je jednání žalovaných vůči žalobkyni účinné. Žalobkyně má za to, že právě podle ustanovení § 719 odst. 2 OZ nemá smlouva uzavřená mezi žalovanými vůči ní žádné účinky, neboť se svým obsahem týká jejich práv a ona k takové dohodě nedala souhlas. Z těchto důvodů se na žalovanou hledí tak, jako by nikdy nenabyla vlastnická práva. Dále uvedla, že soud jí měl poučit o vrácení peněžitého ekvivalentu, pokud měl za to, že zde nejsou důvody pro vrácení daru v naturální podobě. Žalobkyně navrhla, aby odvolací soud rozsudek soudu I. stupně zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.
7. Žalovaní ve vyjádření k odvolání uvedli, že nebyly dány důvody pro vrácení daru. Žaloba nemohla být úspěšná již proto, že nebylo možno vrátit dar z právních i faktických důvodů. Žalovaný žalobkyni nemůže vrátit nemovitosti, protože není jejich výlučným vlastníkem. Žalobkyně nemůže požadovat vrácení daru po osobě, která nebyla účastníkem darovací smlouvy, v projednávané věci je žalovaná vlastníkem celé věci, nikoliv pouze jejího podílu. Nemovité věci jsou v SJM, kam přešly smlouvou o rozšíření SJM s účinky vkladu k 31. 3. 2016. V této době se žalobkyně vrácení daru nedovolala a ani zde žádné důvody pro vrácení daru nebyly, když tvrzené porušení dobrých mravů mělo nastat až poté, kdy smlouva o rozšíření byla uzavřena a vložena do katastru nemovitostí. Dohoda o rozšíření SJM žádná práva žalobkyně nepopírala, neboť žalobkyně žádné právo na vrácení daru v době uzavření dohody o rozšíření SJM neměla. Shodný názor plyne z komentářové literatury k § 719 odst. 2 OZ. Část pozemku parc.č. [REDAKCE] nejde vrátit ani fakticky, neboť část pozemku parc.č. [REDAKCE], která se stala součástí pozemku parc.č. [REDAKCE] je zastavěna rodinným domem čp. [REDAKCE], který je od počátku ve společném jmění manželů. Pozemky jsou zatíženy věcnými právy, a to hypotečním úvěrem banky a věcnými břemeny. Žalovaní nesouhlasili s tím, že měl soud poučit účastníky o tom, že mají vést řízení o vrácení peněžitého ekvivalentu. To neplyne z žádného zákonného ustanovení. Z těchto důvodů navrhli potvrzení rozsudku soudu I. stupně.
8. Odvolací soud podle ust. § 212, § 212a o.s.ř. přezkoumal v rámci nařízeného jednání (§ 214 odst. 1, § 254 odst. 1 a 8 o.s.ř.) napadený rozsudek soudu I. stupně včetně postupu, předcházejícího jeho vydání a dospěl k závěru, že odvolání není důvodné.
9. Odvolací soud v celém rozsahu odkazuje na správné skutkové i právní závěry soudu I. stupně s tím, že k důvodům uvedeným v podaném odvolání uvádí:
10. Podle konstantní judikatury Nejvyššího soudu ČR (srov. 33 Cdo 1841/2020) byla-li darovací smlouva uzavřena před 1. 1. 2014, je nutné nárok na vrácení daru vždy poměřovat zákonem č. 40/1964 Sb., občanským zákoníkem, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), i když k „nemravnému“ chování obdarovaného, pro které dárce žádá vrácení daru, došlo až po 1. 1. 2014. Právo dárce žádat obdarovaného o vrácení daru je totiž úzce spjata se samotnou darovací smlouvou; pokud by tato uzavřena nebyla, resp. pokud by dárce obdarovanému dar neposkytl, nemohlo by mu - logicky vzato - nikdy vzniknout ani právo požadovat jeho vrácení. Právo dárce na vrácení daru a tomu odpovídající povinnost obdarovaného dar vrátit tedy

nevznikají samy o sobě (nejde o typické právo a povinnost *sui generis*), ale již při uzavření darovací smlouvy. Zákonem nastavené podmínky pro vrácení daru jsou součástí okolností, za kterých se darovací smlouva uzavírá, a nemohou proto být později bez ohledu na vůli smluvních stran měněny novou právní úpravou mající dopad na právní poměr založený darovací smlouvou.

11. Soud I. stupně proto zcela správně posoudil věc podle § 630 obč.zák., podle kterého se dárce může domáhat vrácení daru, jestliže se obdarovaný chová k němu nebo členům jeho rodiny tak, že tím hrubě porušuje dobré mravy.
12. Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 33 Cdo 563/2004 (R 83/2006) uvedl k ust. § 630 obč.zák.: „V tomto ustanovení je upraven zvláštní způsob zániku darovacího vztahu jednostranným právním úkonem dárce. Okamžikem jednání obdarovaného, které naplňuje znaky uvedené v § 630 obč. zák., vzniká dárce právo domáhat se vrácení daru, tedy požadovat po obdarovaném vrácení toho, co bylo předmětem darování. Využije-li dárce tohoto práva, zaniká darovací vztah okamžikem, kdy jeho projev vůle došel obdarovanému. Byla-li darována věc, projevem vůle dárce o odvolání daru došlým obdarovanému se ruší darovací smlouva a obnovuje se původní právní vztah, tj. obnoví se vlastnictví dárce k věci *ex nunc* a obdarovaný, který se stal neoprávněným držitelem, je povinen mu věc vydat (§ 126 odst. 1 obč. zák.). V praxi však může dojít k situaci, že obdarovaný předmět daru poté, co se stane jeho vlastníkem, zcizí. Dojde-li k tomu až poté, co je obdarovanému doručena důvodná výzva k vrácení daru podle § 630 obč. zák., tj. co se dárce v důsledku naplnění podmínek tohoto ustanovení s účinky *ex nunc* stane opět vlastníkem darované věci, jde o neplatný převod vlastnického práva, a v takovém případě zůstává právo dárce na fyzické vydání předmětu daru zachováno. Zcizí-li ovšem obdarovaný darovanou věc před doručením výzvy k vrácení daru, nelze platnost tohoto zcizení z hlediska oprávnění obdarovaného zpochybňovat, jelikož v době převodu mu náleželo vlastnické právo, a tím i právo s věcí nakládat (§ 123 obč. zák.). Obdarovaný tak z důvodů, které neodporují zákonu, nemůže splnit svoji povinnost fyzicky předat dárce předmět daru a tuto povinnost nemá ani nový vlastník věci. To však nemění nic na tom, že pokud byly podmínky § 630 obč. zák. splněny, okamžikem doručení výzvy ke vrácení daru povinnost obdarovaného vrátit dar vznikla. Výklad ustanovení § 630 obč. zák., na němž postavil odvolací soud svůj závěr o tom, že výzva doručená obdarovanému v době, kdy již není vlastníkem darované věci, je bez právního významu, není správný. Právo dárce na vrácení daru založené zákonem totiž nelze učinit závislým na tom, jak obdarovaný s předmětem daru naloží, a není možno je vyloučit jen proto, že obdarovaný již darovanou věc nemá v držení. Obdarovaný získal bezplatně určitou majetkovou hodnotu, kterou - za splnění zákonných podmínek - musí vrátit. Nemůže-li tak učinit *in natura*, je povinen poskytnout dárce ekvivalent v podobě peněžitého plnění podle zásad o bezdůvodném obohacení (§ 458 obč. zák.). Uplatnění názoru odvolacího soudu by v praxi vedlo k závěru, který nelze připustit, totiž že se obdarovaný v případě, že dar vzápětí po jeho obdržení zcizí, může chovat k dárce a jeho rodině způsobem hrubě odporujícím dobrým mravům, aniž by mu hrozilo, že v důsledku toho bude povinen dar vrátit.“
13. Soud I. stupně zcela správně na základě konstantní judikatury Nejvyššího soudu ČR dospěl k závěru, že dar - nemovitě věci - nelze dárce (žalobkyni) vrátit *in natura*, ale že se žalobkyně mohla domáhat finančního plnění v rozsahu hodnoty daru, což však neučinila.
14. Žalobkyně za této situace namítala, že žalovaní rozšířili své společné jmění manželů o darované pozemky až za účinnosti občanského zákoníku – zákona č.89/2012 Sb., tedy podle § 719 odst. 2 OZ je smlouva o majetkovém režimu ve vztahu k žalobkyni neúčinná, neboť k ní nedala souhlas.
15. Podle § 719 odst. 2 OZ smlouva o manželském majetkovém režimu se nesmí svým obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby, ledaže by se smlouvou souhlasila; tato smlouva uzavřená bez souhlasu třetí osoby nemá vůči ní právní účinky.

16. Za třetí osobu ve smyslu ust. § 719 odst. 2 OZ se považuje osoba, jíž se obsah smlouvy o manželském majetkovém režimu může v jejím právním postavení nějak dotknout, resp. může zkrátit její práva.
17. Smlouva o manželském majetkovém režimu je vůči třetí osobě neúčinná, jestliže by znemožnila třetí osobě uplatnit své právo, které má podle zákona. V projednávané věci žalobkyně požádala o vrácení daru žalovaného 1. v době, kdy již byla uzavřena smlouva o manželském majetkovém režimu, tato smlouva – rozšíření společného jmění manželů – byla vložena do katastru nemovitostí a vlastníky darovaných nemovitých věcí se stali oba žalovaní. V době uzavření smlouvy o manželském majetkovém režimu ještě neexistovalo právo žalobkyně na vrácení daru, neboť podle obsahu žaloby k jednání, které je důvodem vrácení daru, nastalo až po uzavření smlouvy o manželském majetkovém právu. Uzavřením této smlouvy však žalovaný 1. nevyloučil právo žalobkyně domáhat se vrácení daru, neboť žalobkyně má i nadále právo žádat vrácení daru, vzhledem k tomu, že již není možné vrátit dar in natura, může se i nadále domáhat vrácení daru formou finanční náhrady v hodnotě daru. Odvolací soud, stejně jako soud I. stupně, tedy dospěl k závěru, že žalobkyně měla možnost žádat vrácení daru formou finanční náhrady.
18. Podle § 5 o.s.ř. soudy poskytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech. Podle § 118a o.s.ř. 1) ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevyklíčil všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně, předseda senátu jej vyzve, aby svá tvrzení doplnil, a poučí jej, o čem má tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy. 2) Má-li předseda senátu za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkova právního názoru, vyzve účastníka, aby v potřebném rozsahu doplnil vyličení rozhodných skutečností; postupuje přitom obdobně podle odstavce 1. 3) Zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy. 4) Při jednání předseda senátu poskytuje účastníkům poučení též o jiných jejich procesních právech a povinnostech; *to neplatí, je-li účastník zastoupen advokátem* nebo notářem v rozsahu jeho oprávnění stanoveného zvláštními předpisy.
19. Z obsahu spisu soudu I. stupně z protokolu o jednání ze dne 4. 9. 2020 odvolací soud zjistil, že soud I. stupně účastníkům sdělil svůj předběžný názor, a to k otázce naléhavého právního zájmu, k otázce, podle jakého právního předpisu bude věc posuzovat, a k otázce možnosti vydat nemovité věci in natura. Účastníci byli seznámeni s tím, že je dán naléhavý právní zájem na určení vlastnictví, že soud bude věc posuzovat podle starého občanského zákoníku s ohledem na dobu darování. Účastníky seznámil s tím, že podle jeho názoru nelze dar vrátit, neboť nemovité věci jsou ve společném jmění manželů a část sporného pozemku je stavební parcelou, na které je vystavěn dům žalovaných. Soud při tomto řízení podle § 118b odst. 1 o.s.ř. koncentroval řízení, účastníci neměli žádné návrhy na doplnění řízení, soud I. stupně je poté (před vyhlášením rozsudku) poučil podle § 119a odst. 1 o.s.ř.
20. Z uvedeného postupu soudu I. stupně odvolací soud zjistil, že soud I. stupně splnil svoji poučovací povinnost. Účastníky seznámil se svým předběžným názorem na projednávanou věc, zejména (z hlediska namítaného nepoučení o možnosti uplatnit finanční náhradu) seznámil účastníky s tím, že podle jeho názoru nelze nemovitosti vydat in natura, neboť jsou ve společném jmění manželů a část jedné parcely je zastavěna domem v SJM žalovaných. Soud může účastníky poučit pouze o procesních právech a povinnostech, nemůže účastníka poučit o tom, že svůj nárok může uplatnit jinou žalobou, popř. eventuálním petitum na peněžité plnění. Takové poučení by bylo poučením hmotněprávním, neboť by soud účastníka poučil o tom, jakou žalobu má v projednávané věci podat. Odvolací soud má za to, že sdělení předběžného názoru soudu I. stupně, že za současného zjištění, že pozemky nelze vydat in natura z důvodů, že jsou v SJM a část pozemku je zastavěna, bylo dostatečným sdělením pro žalobkyni, aby pro případ neúspěchu s žalobou na určení požadovala zaplacení hodnoty daru. Vzhledem k tomu, že soud účastníkům sdělil svůj předběžný náhled na projednávanou věc, bylo jeho rozhodnutí předvídatelné.

21. Odvolací soud tak shledal námitku žalobkyně, že nebyla soudem I. stupně řádně poučena o tom, že může požadovat finanční náhradu, za nedůvodnou.
22. Ze všech těchto důvodů byl rozsudek soudu I. stupně podle § 219 o.s.ř. potvrzen jako věcně správný.
23. O náhradě nákladů odvolacího řízení bylo rozhodnuto podle § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o.s.ř., když úspěšní žalovaní mají právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Žalovaným vznikly v odvolacím řízení náklady za právní zastoupení advokátem, a to za dva hlavní úkony (vyjádření k odvolání, účast při jednání u odvolacího soudu), při dvou zastoupených podle § 9 odst. 4 písm. b), § 12 odst. 4 advokátního tarifu (vyhl. č. 177/1996 Sb.) po 4 960 Kč, tj. 9 920 Kč, dva režijní paušály po 300 Kč, tj. 600 Kč, celkem 10 520 Kč. Zástupce žalovaných je plátcem DPH, tedy celková odměna zástupce žalovaných činí 12 729 Kč. Tyto náklady uložil odvolací soud zaplatit neúspěšné žalobkyni ve lhůtě tří dnů k rukám zástupce žalovaných.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku je možno podat dovolání do dvou měsíců od jeho doručení prostřednictvím soudu I. stupně k Nejvyššímu soudu České republiky, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Praha 17. březen 2021

JUDr. Eva Dlouhá v.r.
předsedkyně senátu